

Anna Trawczyńska

Katedra Geografii Fizycznej
Wydział Nauk Geograficznych, Uniwersytet Łódzki

BARBARA MANIKOWSKA (1930–2014)

(fot. W. Tołoczko, 1993)

Pani Profesor Barbara Manikowska urodziła się 14 stycznia 1930 r. w Łodzi. Ukończyła prywatne Gimnazjum i Liceum Janiny Czapczyńskiej, przemianowane na XVI LO w Łodzi, w którym otrzymała świadectwo dojrzałości w klasie przyrodniczej. W latach szkolnych pod wpływem nauczycielki geografii i drużyny nowej Anny Dylikowej zaangażowała się w działalność ZHP, którą kontynuowała przez wiele lat, uzyskując stopień instruktorski harcmistrza.

W latach 1950–1955 odbyła studia na kierunku geograficznym UŁ. Pracę magisterską pt. „Współczesna morfologiczna działalność rzeki Czarnawki” (8/1958 AGL) napisała pod kierunkiem Profesora Jana Dylika.

W 1956 r. rozpoczęła pracę na stanowisku asystenta w Pracowni Geomorfologii Ogólnej Instytutu Geografii PAN. Stopień doktora nauk przyrodniczych uzyskała na podstawie rozprawy nt. „Gleby młodszego plejstocenu w okolicach Łodzi” (22/1966 AGL). Promotorem był Profesor Jan Dylik, recenzentami: Alfred Jahn, Jerzy Kondracki i Zbigniew Prusinkiewicz. Praca została wyróżniona nagrodą Wydziału Nauk Mat. Fiz. Chem. i Geogr. PAN.

W 1966 r. została zatrudniona na etacie adiunkta w Instytucie Geografii UŁ. Swoją pracę naukową nad rolą gleb kopalnych w paleogeografii wzbogaciła „Łódzka Szkołą Geomorfologiczną” o nowy nurt badań.

W lutym 1986 r. na podstawie rozprawy nt. „O glebach kopalnych, stratygrafii i litologii wyd. Polski środkowej” (52/1986 AGL) uzyskała stopień doktora habilitowanego nauk geograficznych w zakresie geografii fizycznej (recenzenci przewodu: Krystyna Konecka-Betley, Stefan Kozarski, Anna Dylikowa). Monografia została wyróżniona nagrodą II° Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego. W 1987 r. została członkiem Łódzkiego Towarzystwa Geograficznego, w którym była sekretarzem i przewodniczącą Komisji Geografii Wydziału III (1991–2000).

Po uzyskaniu stanowiska profesora nadzwyczajnego UŁ w 1989 r., Pani Profesor Barbara Manikowska objęła kierownictwo Zakładu Gleboznawstwa i Paleopedologii, wyłonionego jako odrębna jednostka dydaktyczno-badawcza z Zakładu Geomorfologii Instytutu Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska na Wydziale Biologii i Nauk o Ziemi UŁ. W latach 1985–1990 pełniła funkcję prodziekana ds. dydaktyki geografii na wydziale BNZ UŁ.

W ramach obowiązków nauczyciela akademickiego prowadziła zajęcia z gleboznawstwa i ochrony gleb oraz geografii fizycznej kontynentów dla studentów geografii, biologii środowiskowej, archeologii i słuchaczy podyplomowego Studium Kształtowania i Ochrony Środowiska. Dla studentów specjalności Geomorfologia i paleogeografia czwartorzędu przez wiele lat realizowała cykl zajęć z paleopedologii. Była promotorką 22 prac magisterskich, zrecenzowała 7 prac doktorskich.

Pani Profesor Barbara Manikowska brała czynny udział w życiu naukowym. Wielokrotnie uczestniczyła w sympozjach i kongresach międzynarodowych m.in. w Moskwie (1963, 1976), Jakucku (1973), na Węgrzech (1975), Kanadzie (1993), Berlinie (1995) oraz w wymianach naukowych z badaczami francuskimi, belgijskimi i holenderskimi. W 1987 r. przeprowadziła cykl wykładów w Uniwersytecie w Limoges. W latach 1991–1995 była koordynatorką prac ogólnopolskiego zespołu w ramach International Geological Correlation Project 253 – Termination of the Pleistocene, subproject: Deposition changes in non-glacial regions. Wszystkie prace zrealizowane w ramach Projektu 253 zostały opubliko-

wane w zredagowanym przez Panią Profesor anglojęzycznym tomie Biuletynu Peryglacjalnego 34/1995.

W ramach wymienionych badań, w 1992 r. Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii zorganizował ogólnopolską konferencję naukową nt. „Ewolucja środowiska naturalnego Polski w okresie przejściowym plejstocen–holocen (20-8ka BP)”. Jednym z głównych stanowisk był prezentowany przez Panią Profesor Kamion–Młodziszyniek w dolinie Wisły u ujścia Bzury z kompleksem osadów eolicznych i późnovistuliańskich gleb kopalnych, który zyskał rangę profilu reperowego dla Nizy Europejskiego.

Pani Profesor cieszyła się dużym autorytetem w środowisku paleopedologów. Przez wiele lat pełniła funkcję przewodniczącej Komisji Paleopedologii Komitetu Badań Czwartorzędowych PAN. Jej publikacje cytowane były przez wielu autorów w kraju i za granicą. W 1996 r. kierowanemu przez Panią Profesor Zakładowi Gleboznawstwa i Paleopedologii powierzono organizację pierwszej w Polsce konferencji poświęconej wyłącznie zagadnieniom paleopedologicznym nt. „Metody badań paleopedologicznych i wykorzystanie gleb kopalnych w paleogeografii”. Wymienione konferencje zostały zaprogramowane przez Panią Profesor perfekcyjnie, zarówno pod względem naukowym, jak i towarzysko-rozrywkowym. Prace Komisji zostały podsumowane w zbiorowym tomie pt. „Problemy paleopedologii w Polsce” opublikowanym w 2002 r. przez wydawnictwo ŁTN.

Pani Profesor Barbara Manikowska była członkiem Polskiego Towarzystwa Geograficznego i Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, które przyznały jej Złote Odznaki (1975 i 2007). Była wielokrotnie nagradzana i odznaczana w UŁ, w tym Złotą Odznaką UŁ (1982), Złotem Krzyżem Zasługi (1986), Medalem 50-lecia UŁ (1996). Wraz z odejściem na emeryturę w 2000 r. została uhonorowana Medalem – Uniwersytet Łódzki w Służbie Społeczeństwu i Nauce.

Powszechnie znane było szczególne umiłowanie przez Panią Profesor badań terenowych. Niezależnie od pory roku i pogody wiele czasu spędzała w odkrywcze bełchatowskiej, a Jej stanowiska badawcze w Szynkielewie, Katarzynowie, Wadlewie, Dobroniu, Woli Zaradzyńskiej i Aleksandrówku poznało na ćwiczeniach terenowych wiele pokoleń geografów.

Pani Profesor była człowiekiem o nieocenionych zaletach charakteru, skromnym i niezależnym. Zawsze znajdowała czas na rozmowę i pomocną radę. Była tolerancyjnym i życzliwym szefem o specyficznym poczuciu humoru, z dużym dystansem do siebie.

Kilka razy w roku bywała w Ośrodku Pracy Twórczej w Ustroniu, opracowując kameralnie materiały terenowe. Ulubionym zajęciem Pani Profesor porze zimowej były narty biegówki w pobliskich lasach, a także jazda na łyżwach po zamarzniętych rozlewiskach Proсны. Letnie urlopy zazwyczaj spędzała w towarzystwie koleżanek emerytek na spływach kajakowych.

Ostatnie lata życia upłynęły Jej na zmaganiu się z chorobą. Żartując ze swoich słabości, z niecierpliwością oczekując na polepszenie stanu zdrowia, snuła plany wyjazdowe do ulubionego Ustronia.

Pani Profesor Barbara Manikowska zmarła 18 kwietnia 2014 r. pograżając w smutku rodzinę, przyjaciół, znajomych i współpracowników. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 23 kwietnia 2014 r. na cmentarzu na Zarzewie w Łodzi.

WYKAZ PUBLIKACJI DR HAB. BARBARY MANIKOWSKIEJ, PROF. UŁ

1954

Geomorfologiczne znaczenie litologii, „Czasopismo Geograficzne”, 25(4), s. 346–358, streszczenie w jęz. franc. (współautor: J. Rulikowska).

1955

(rec.) *Taber S., Intensive frost action along the shore lake*, „Biuletyn Peryglacjalny”, 2, s. 143–144.

1956

(rec.) *Denny Ch., Glacial geology and frost phenomena along Alaska Highway*, „Biuletyn Peryglacjalny”, 3, s. 81–83.

1957

Valley-floor outcrop sags, [w:] INQUA Vth Congrès International, Résumés des communications, Madrid–Barcelona 1957, 1 s.

(rec.) *Kobayashi K., Periglacial phenomena in Japan*, „Biuletyn Peryglacjalny”, 5, s. 257–258.

1958

Dynamika dna doliny Czarnawki, [w:] *Studia z geomorfologii dynamicznej*, „Acta Geographica Universitatis Lodziensis”, 8, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, s. 195–232, streszczenie w jęz. ang.

1961

Jabłonów: valey development during Eemian and Würm time, [w:] INQUA VIth Congress, Warszawa–Łódź, Poland, August–September 1961, Guide-Book of Excursion C, The Łódź Region, Wydawnictwo PWN, Łódź, s. 52–55.

1964

Etudes des profils pédologiques et la paléogéographie du Pleistocène Supérieur, [w:] 20th International Geographical Union Congress, London 1964, Abstracts of Papers, 1 s.

1966

Gleby młodszego plejstocenu w okolicach Łodzi, „Acta Geographica Lodziensia”, 22, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, 166 s., streszczenie w jęz. franc.

1967

Wierzchy et Nowy Świat, [w:] Guide de l'Excursion du Symposium de l'UGI, Pologne, 1967, 3 s.

Zielona Góra, [w:] Guide de l'Excursion du Symposium de l'UGI, Pologne, 1967, 2 s.

1969

Gleba z interstadiału Allerød na tle układu stratygraficznego utworów fazy zstępującej Würmu w okolicach Łodzi, „Prace Geograficzne IG PAN”, 75, s. 289–326, streszczenie w jęz. ros. i ang.

Les sols fossiles des périodes interstadiaires du Würm supérieur (Paudorf, Allerød) aux environs de Łódź, „Biuletyn Peryglacjalny”, 18, s. 411–421.

1970

Późnoplejstocenijskie gleby kopalne w wydmy koło Annapola nad Wisłą, [w:] *Problemy czwartorzędu*, „Acta Geographica Lodziensia”, 24, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 328–336, streszczenie w jęz. franc.

1972

Sprawozdanie z badań pedologicznych na Polanie Smreczyńskiej Wyżniej, „Acta Archaeologica”, 11, Aneks, s. 211–216.

1973

Bełchatów – strefa wietrzeniowa w wydmy, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 1 s.

Dobroń – würmskie gleby interstadialne, młodsze würmskie osady peryglacjalne, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 3 s.

Gostynin – profil glebowy na glinie zwałowej stadium leszczyńskiego, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 6 s.

Rozwój pokrywy glebowej w młodszym plejstocenie w Polsce Środkowej, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 11 s.

- Zelów – cechy reliktowe profilu glebowego na glinie zwałowej stadium warty*, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 3 s.
- Zielona Góra – gleba kopalna eemska i interstadialna würmska, starsze würmskie osady peryglacjalne*, [w:] Przewodnik Zjazdu Naukowego „Geneza gleb wytworzonych z utworów przekształconych peryglacjalnie na Niżu Polski”, 20–26 sierpnia 1973, Sekcja Gleb Kopalnych Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego, V Komisja Genezy, Klasyfikacji i Kartografii Gleb, Warszawa, 2 s.
- 1974
- Etapy zapewniania drobnych zagłębień bezodpływowych w okolicach Łodzi podczas interglacjalnej eemskiej i ostatniego okresu zimnego*, [w:] Pierwsze Krajowe Sympozjum Paleolimnologiczne, Streszczenia referatów i komunikatów, Włocławek n/Wisłą, 1 s.
- 1975
- Paleogeograficzne znaczenie starych gleb*, [w:] XIII Ogólnopolski Zjazd Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź, 28–30.06.1975, Tezy i streszczenia referatów, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział w Łodzi, Uniwersytet Łódzki, s. 137–141.
- Szynkielów – osady eoliczne z glebami kopalnymi*, [w:] Przewodnik wycieczek XIII Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź, 28–30.06.1975, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział w Łodzi, Uniwersytet Łódzki, s. 190–199.
- Zarys paleogeografii Wyżyny Łódzkiej i obszarów przyległych*, [w:] Przewodnik wycieczek XIII Ogólnopolskiego Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź, 28–30.06.1975, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział w Łodzi, Uniwersytet Łódzki, s. 7–29.
- 1976
- Metoda barwienia skaleni azotynokobaltanem sodu i jej zastosowanie w badaniach czwartorzędu okolic Łodzi*, [w:] *Studia z paleogeografii czwartorzędu*, „Acta Geographica Lodziensia”, 37, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Ossolineum, s. 137–174, streszczenie w jęz. franc.
- Praktyki specjalizacyjne z geomorfologii jako przykład kształcenia i wychowania przez uczestnictwo w badaniach naukowych*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Zeszyty Naukowe UŁ, Nauki Matematyczno-Przyrodnicze, Folia Geographica, Dydaktyka geografii uniwersyteckiej, Seria II, z. 4, s. 83–88, streszczenie w jęz. ang. i ros.
- 1977
- The development of the soil cover in the Late Pleistocene and Holocene in the light of fossil soils from dunes in Central Poland*, „Quaestiones Geographicae”, 4, s. 109–129.

1978

La disposition des cailloux dans les parties superficielles de l'argile morainique provoquée par la multigélation, [w:] Comité Coordinatif des Recherches Périglaciaires de l'UGI, Symposium en Belgique et en Pays Bas, August 1978, s. 3.

1980

Wydmny dorzecza Widawki, [w:] Przewodnik LII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geologicznego, Bełchatów, 11–14 września 1980, KWB Bełchatów, Instytut Geologiczny, Warszawa, s. 85–90.

1982

Gleby kopalne w wydmach Polski Środkowej, „Roczniki Gleboznawcze”, 33(3–4), s. 119–133, streszczenie w jęz. ang. i ros.

Podstawy ochrony gleb, [w:] Dubaniewicz H. (red.), *Program studiów*, Uniwersytet Łódzki, Podyplomowe Studium Kształtowania i Ochrony Środowiska, Łódź, s. 24–25.

Upfreezing of stones in boulder clays of Central and North Poland, „Biuletyn Peryglacjalny”, 29, s. 87–115.

1983

Les études paléopédologiques dans les régions des dunes de la Pologne Centrale, „Recherches Géographiques à Strasbourg”, Numéro Spécial, 22, 23, s. 227–235.

Struktura płytkowo-blokowa glin zwałowych jako świadectwo wieloletniej zmarzliny, [w:] I Zjazd Geografów Polskich, Toruń 15–18 września 1983, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Komitet Nauk Geograficznych PAN, s. 98–99.

1984

Struktura płytkowo-blokowa glin zwałowych okolic Łodzi jako świadectwo wieloletniej zmarzliny, [w:] *Z badań osadów czwartorzędowych w Polsce Środkowej*, „Acta Geographica Lodziensia”, 50, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Ossolineum, s. 113–124, streszczenie w jęz. ang.

1985

O glebach kopalnych, stratygrafii i litologii wydm Polski Środkowej, „Acta Geographica Lodziensia”, 52, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Ossolineum, 137 s., streszczenie w jęz. ang.

1986

Sol fossile de la phase de transition pléistocène-holocène dans les dunes continentales de la Pologne Centrale, „Biuletyn Peryglacjalny”, 31, s. 199–211.

1987

Analiza vistuliańskiego wypełnienia suchej doliny w północnej części odkrywki kopalni „Bełchatów”, [w:] II Sympozjum „Czwartorzęd rejonu Bełchatowa”, 10.09.1987, Warszawa–Wrocław, s. 161–164 (współautor: Z. Balwierz).

O procesie kształtowania się gleb, „Geografia w Szkole”, 40(3), s. 112–116.

1988

Dunes occurring in the Vistula Valley near Wyszogród, [w:] *Late Glacial and Holocene environmental changes, Vistula Basin 1988*, Excursion Guide Book – Symposium, Cracow, 5 s.

Stratygrafia i litologia młodszej części kompleksu osadów zlodowacenia środkowopolskiego w Kopalni „Bełchatów”, [w:] *Geneza, litologia i stratygrafia utworów czwartorzędowych*, Seminarium poświęcone pamięci profesora Bogumiła Krygowskiego w 10. rocznicę śmierci, Poznań, 3–4 marca 1988, Streszczenia referatów, Instytut Badań Czwartorzędu, Wydział Nauk Geograficznych i Geologicznych, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 44.

1990

État des études des processus éoliens dans la région de Łódź (Pologne Centrale), [w:] *Rôle de la morphogenèse périglaciaire sur le Plateau de Łódź*, Colloque polono-français, Łódź, 29.05.–02.06.1990, s. 76–107.

Gleby strefowe Ziemi, „Geografia w Szkole”, 43(2–3), s. 83–89.

1991

Dune processes, age of dune terrace and Vistulian Decline in the Vistula valley near Wyszogród, Central Poland, „Bulletin of the Polish Academy of Sciences, Earth Sciences”, 39(2), s. 138–148.

Gleby kopalne i osady peryglacialne w stanowisku Katarzynów koło Łodzi – reinterpretacja, [w:] I Zjazd Geomorfologów Polskich, Poznań, 24–25 września 1991, Program zjazdu i streszczenia referatów, Komisja Geomorfologii Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Instytut Badań Czwartorzędu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, s. 97–98.

Late Glacial aeolian processes in the light of sediment analysis from Kamion profile near Wyszogród, [w:] Kozarski S. (red.), *Late Vistulian (=Weichselian) and Holocene Aeolian Phenomena in Central and Northern Europe*, „Zeitschrift für Geomorphologie”, Supplementband, 90, s. 45–50 (współautorzy: A. Cichosz-Kostecka, E. Mycielska-Dowgiałło).

Vistulian and Holocene aeolian activity, pedostratigraphy and relief evolution in Central Poland, [w:] Kozarski S. (red.), *Late Vistulian (=Weichselian) and Holocene Aeolian Phenomena in Central and Northern Europe*, „Zeitschrift für Geomorphologie”, Supplementband, 90, s. 131–141.

1992

Ewolucja suchych dolin na terenie kopalni „Bełchatów” w plenivistulianie, [w:] *Środowisko przyrodnicze i ewolucja rzeźby środkowej Polski*, „Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Geographica”, 15, s. 115–130, streszczenie w jęz. ros.

Gleby kopalne w osadach z okresu 20 000–8 000 lat BP w Polsce, „Przegląd Geologiczny”, 40(10), s. 598–600.

Procesy eoliczne w okresie 20 000–8 000 lat BP na obszarach piasków pokrywowych i wydm w Polsce, „Przegląd Geologiczny”, 40(10), s. 595–596.

Sprawozdanie z działalności Komisji Paleopedologii w roku 1991, Sprawozdania z Badań Naukowych, Komitet Badań Czwartorzędu PAN, 9, s. 74–75.

Stan badań okresu przechodzenia od plejstocenu do holocenu (18 000–8 000 lat BP) w Polsce, „Przegląd Geologiczny”, 40(10), s. 581 (współautor: L. Starke).

Stanowisko Aleksandrówek. Wydma z kopalnymi glebami Allerødu i starszego holocenu oraz pedolitem allerødskim, [w:] Przewodnik konferencji „Ewolucja środowiska naturalnego Polski w okresie przejściowym plejstocen–holocen (20 000–8 000 lat BP)”, Łódź 1–3.10.1992, s. 27–29.

Stanowisko Kamion – Młodzieszyn. Późnovistuliańskie wydmy i gleby kopalne fazy Epe (Kamion), Bölling i Allerød w dolinie Wisły u ujścia Bzury, [w:] Przewodnik konferencji „Ewolucja środowiska naturalnego Polski w okresie przejściowym plejstocen–holocen (20 000–8 000 lat BP)”, Łódź 1–3.10.1992, s. 10–13.

Stanowisko Wola Zaradzyńska. Profil gleby współczesnej z elementami peryglacialnymi wykształconymi w młodszym vistulianie, [w:] Przewodnik konferencji „Ewolucja środowiska naturalnego Polski w okresie przejściowym plejstocen–holocen (20 000–8 000 lat BP)”, Łódź 1–3.10.1992, s. 30–34.

1993

Konferencja „Ewolucja środowiska naturalnego Polski w okresie przejściowym plejstocen–holocen (20 000–8 000 lat BP)”, „Przegląd Geologiczny”, 41(4), s. 309.

La différenciation des traces des processus éoliens du Vistulien en Pologne, [w:] Third International Geomorphology Conference, Hamilton – Canada, 23.08.–1.09.1993, s. 191.

Mineralogy and abrasion of sand grains due to Vistulian (Late Pleistocene) aeolian processes in central Poland, „Geologie en Mijnbouw”, 72, s. 167–177.

Zagadnienia ochrony gleb. Cz. I, „Geografia w Szkole”, 46(5), s. 268–272.

1994

État des études des processus éoliens dans la région de Łódź (Pologne Centrale), „Biuletyn Peryglacialny”, 33, s. 107–131.

Fossil preboreal soil on the dune sands in Central Poland and its significance for the conception of rusty soils (cambic arenosols) genesis, „Roczniki Gleboznawcze”, Supplement, 44, s. 27–39 (współautor: R. Bednarek).

Lithostratigraphy of deposits of the Middle Polish Glaciation in Bełchatów open cast mine and the problem of the interstadial between the Radomka (maximum) and Warta Stadials, „Quaternary Studies in Poland”, 12, s. 83–104.

Zagadnienia ochrony gleb. Cz. II, „Geografia w Szkole”, 47(1), s. 15–21.

1995

Aeolian activity differentiation in the area of Poland during the period 20–8 ka BP, „Biuletyn Peryglacialny”, 34, s. 125–165.

Geologiczne świadectwa zmiany środowiska przyrodniczego 15-14 ka BP w Polsce Środkowej, [w:] Sympozjum „Progowe zmiany środowiska przyrodniczego późnego glacjału i holocenu, Zapis w rzeźbie, osadach i szczątkach roślin.”, Sosnowiec, 30–31 marca 1995, Komitet Badań Czwartorzędu PAN, Wydział Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego, s. 19–20.

Kształtowanie powierzchni wysoczyznowych w peryglacialnej strefie Polski Środkowej, [w:] Sympozjum „Późnoczwartorzędowy rozwój rzeźby i zmiany środowiska przyrodniczego”, Poznań, 12–13 października 1995, s. 28–29.

Ruchy mas związanych podczas plenivistulianu górnego w Polsce środkowej, [w:] Liszewski S. (red.), *Pięćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Geographica”, 20, s. 141–150, streszczenie w jęz. ang.

The apogee of Vistulian cold in the periglacial area of Central Poland – geological records, „Quaternary Studies in Poland”, 13, s. 55–63.

The Pleistocene-Holocene transition (20-8 ka BP) in the area of Poland, „Biuletyn Peryglacialny”, 34, s. 3–4 (współautor: L. Starkel).

Weathering of heavy minerals in podzol soil profiles on aeolian sand in Central Poland, „Quaestiones Geographicae”, Special Issue, 4, s. 209–213.

Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii, [w:] Liszewski S. (red.), *Pięćdziesiąt lat geografii w Uniwersytecie Łódzkim*, „Acta Universitatis Lodzensis, Folia Geographica”, 20, s. 52–53.

1996

Aleksandrówek – późnovistulieńskie i holocenijskie gleby w wydmach Polski Środkowej. [w:] Konferencja „Metody badań paleopedologicznych i wykorzystanie gleb kopalnych w paleogeografii”, Łódź, 26–28 czerwca 1996, Komisja Paleopedologii Komitetu Badań Czwartorzędu PAN, Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii Uniwersytetu Łódzkiego, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze, Oddział Łódzki, s. 41–42.

Belchatów – trzeciorzędowe gleby kopalne, [w:] Konferencja „Metody badań paleopedologicznych i wykorzystanie gleb kopalnych w paleogeografii”, Łódź, 26–28 czerwca 1996, Komisja Paleopedologii Komitetu Badań Czwartorzędu PAN, Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii Uniwersytetu Łódzkiego, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze, Oddział Łódzki, s. 43–48 (współautorzy: R. Bednarek, K. Konecka-Betley, U. Pokojka).

Dwucykliczność ewolucji środowiska peryglacialnego w Polsce Środkowej podczas vistulianu, „Biuletyn Państwowego Instytutu Geologicznego”, 373, s. 97–106, streszczenie w jęz. ang.

Katarzynów – sekwencja gleb i osadów postwarciańskich, [w:] Konferencja „Metody badań paleopedologicznych i wykorzystanie gleb kopalnych w paleogeografii”, Łódź, 26–28 czerwca 1996, Komisja Paleopedologii Komitetu Badań Czwartorzędu PAN, Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii Uniwersytetu Łódzkiego, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze, Oddział Łódzki, s. 37–39.

Przedmiot i metody paleopedologii, [w:] Konferencja „Metody badań paleopedologicznych i wykorzystanie gleb kopalnych w paleogeografii”, Łódź, 26–28 czerwca 1996, Komisja Paleopedologii Komitetu Badań Czwartorzędu PAN, Zakład Gleboznawstwa i Paleopedologii Uniwersytetu Łódzkiego, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze, Oddział Łódzki, s. 15–18.

1997

Évolution de la dépression fermée à Kochanów (Pologne Centrale), „Biuletyn Peryglacjalny”, 36, s. 73–103.

Peryglacjalne utwory pokrywowe i kształtowanie profilu glebowego na wysokości fluwioglacjalnej w Polsce Środkowej, „Roczniki Gleboznawcze”, 48, s. 151–167, streszczenie w jęz. ang.

Pojmowanie plenivistulianu w stratygrafii plejstocenu, [w:] Konferencja robocza „Środkowoplenivistuliańskie osady w małych dolinach rzecznych”, Łódź, 6–8 maja 1997, s. 13–14.

Vistuliański, eoliczny stożek osypiskowy na stoku doliny Pilicy w Inowłodzu, „Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Physica”, 1, s. 209–220.

1998

Aeolian deposits and fossil soils in dunes of Central Poland – the dune in Kamion, [w:] The Terrain Symposium „Dunes and Fossil Soils of Vistulian and Holocene Age between Elbe and Wisła”, Luckenwalde–Poznań–Bełchatów, 24–28th August 1998, s. 92–97.

Gleby, [w:] Wnuk Z. (red.), *Przedborski Park Krajobrazowy*, Wydawnictwo Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych, Moszczenica, s. 24–33 (współautor: S. Laskowski).

Rozwój pokrywy glebowej w Polsce środkowej po zlodowaceniu środkowopolskim na podstawie gleb kopalnych, [w:] „Rola plejstocenijskich procesów peryglacjalnych w modelowaniu rzeźby Polski”, Seminarium poświęcone pamięci Profesora Jana Dylika w 25 rocznicę śmierci, Łódź, 7–8 grudnia 1998r., Instytut Geografii Fizycznej i Kształtowania Środowiska Uniwersytetu Łódzkiego, Stowarzyszenie Geomorfologów Polskich, s. 39–43.

1999

Gleby kopalne i okresy pedogenetyczne w ewolucji środowiska Polski środkowej po zlodowaceniu warciańskim, [w:] Turkowska K. (red.), *Rola plejstocenijskich procesów peryglacjalnych w modelowaniu rzeźby Polski*, „Acta Geographica Lodziensis”, 76, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Łódź, s. 41–100, streszczenie w jęz. ang.

Stan badań paleopedologicznych i gleboznawczych w regionie łódzkim, [w:] Nauki geograficzne a edukacja społeczeństwa. t. 2 – Region łódzki, Materiały 48. Zjazdu Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Łódź, 9–11 września 1999 r. Wydawnictwo GROTESK, Łódź, s. 18–28 (współautor: S. Laskowski).

2000

Stages of the activity of aeolian processes during the Vistulian period in Central Poland, [w:] Dulias R., Pełka-Gościński J. (red.), *Aeolian processes in different landscape zones*, University of Silesia, Faculty of Earth Sciences, The Association of Polish Geomorphologists, Sosnowiec, s. 70–79, streszczenie w jęz. pol.

Trzeciorzędowe i plejstocenyjskie elementy profilu wietrzeniowego Góry Chełmo koło Przedborza, [w:] Turkowska K. (red.), *Przykłady badań geomorfologicznych w regionie łódzkim*, „Acta Geographica Lodzienia”, 78, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 43–71, streszczenie w jęz. ang.

2001

Anna Dylikowa – profesor i wychowawca, „Kronika. Pismo Uniwersytetu Łódzkiego”, R. 11, nr 1(66), s. 18–20 (współautor: J. Goździk).

Fossil paleosols and pedogenetic periods in the evolution of Central Poland environment after the Wartian Glaciation, [w:] Manikowska B., Konecka-Betley K., Bednarek R. (red.), *Problemy paleopedologii w Polsce – Paleopedology problems in Poland*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 165–212, streszczenie w jęz. pol.

Micromorphological study of Eemian – Early Vistulian buried paleosol on till sediment in the Central Poland, [w:] Manikowska B., Konecka-Betley K., Bednarek R. (red.), *Problemy paleopedologii w Polsce – Paleopedology problems in Poland*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 213–232, streszczenie w jęz. pol. (współautor: K. Konecka-Betley).

Subject and task of paleopedology – by the right of introduction. Przedmiot i zadania paleopedologii – tytułem wstępu, [w:] Manikowska B., Konecka-Betley K., Bednarek R. (red.), *Problemy paleopedologii w Polsce – Paleopedology problems in Poland*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 7–21.

Upper Tertiary fossil paleosols in the Bełchatów brown coal mine, [w:] Manikowska B., Konecka-Betley K., Bednarek R. (red.), *Problemy paleopedologii w Polsce – Paleopedology problems in Poland*, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, s. 103–134, streszczenie w jęz. pol. (współautor: R. Bednarek).

Zestawiła: I. Gajda-Pijanowska